
УДК 378.147:351.746.1

Олександр ФЕДИК,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ З МАЙБУТНІМИ ОФІЦЕРАМИ-ПРИКОРДОННИКАМИ

У статті розкрито основи методологічної підготовки та проведення комплексного практичного заняття з тилового забезпечення охорони державного кордону з курсантами вищого навчального закладу прикордонного відомства.

Ключові слова: комплексне практичне заняття, військово-професійна гра, майбутні офіцери.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Важливим складником вітчизняної системи вищої освіти є військова освіта. Її головною метою визначено забезпечення ефективної підготовки військових кадрів відповідно до соціально-державного замовлення; зміцнення обороноздатності держави та морально-психологічного потенціалу Збройних Сил України [2]. Як зазначається в Концепції військової освіти, розвиток системи військової освіти в Україні є одним із пріоритетних напрямів у будівництві Збройних Сил та інших військових формувань України [3].

У дослідженнях військових педагогів П. Вишневського [1], М. Нещадима [4], Ю. Руденка [5] та інших зазначається, що основною

© Олександр Федик

тенденцією розвитку військової освіти є фундаменталізація змісту освіти. Фундаменталізація обумовлена швидкозростаючим в умовах інформатизації обсягом знань, зміною вимог до професійної підготовки військових фахівців. Важливим стає не обсяг знань, а фундамент знань, здатність сприймати, розуміти і засвоювати нові знання. Сьогодні українській державі потрібні професійно підготовлені офіцери, які здатні правильно оцінювати ситуацію і приймати оптимальне рішення. Нова техніка, що надходить на забезпечення, нові інформаційні технології висувають принципово нові вимоги до фахівців з вищою військовою освітою. У зв'язку з цим перед військовими вищими навчальними закладами стоїть завдання створити умови для розвитку особистості майбутнього офіцера, який має певний багаж знань та може самостійно мислити, критично оцінювати ситуацію, приймати оптимальні, нестандартні рішення, правильно діяти в складній швидкозмінній ситуації. Цього необхідно намагатись досягти в ході навчальних занять створенням відповідних умов та шляхом тренувань.

Аналіз основних джерел і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Удосконалення методології та стратегії добору змісту, методів і організаційних форм навчання, виховання, що відповідають завданням розвитку особистості того, кого навчають, удосконалення методичних систем навчання, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу того, кого навчають, посідає одно з провідних місць системи вищої освіти, про що свідчать виступи на наукових конференціях, публікації наукових статей, дисертаційних досліджень, монографій, в яких досліджують цей феномен.

Результати аналізу праць О. Асмолова, Т. Байбари, Н. Буринської, Б. Гершунського, В. Горощенко, І. Зимньої, С. Ніколаєвої, І. Степанова, О. Митрофанової, П. Образцова, М. Пайкуш, М. Сметанського та інших розкривають особливості методики викладання гуманітарних дисциплін у вищій школі та загальноосвітніх навчальних закладах. Процес навчання курсантів у вищому військовому навчальному закладі (ВВНЗ) відрізняється від навчання студентів та учнів, тому що він відбувається в системі статусно-статутних взаємин між курсантом і науково-педагогічним складом.

Метою статті є розкриття методологічної основи підготовки та проведення комплексного практичного заняття з тилового забезпечення охорони державного кордону з майбутніми офіцерами прикордонниками.

Виклад основного матеріалу дослідження. На завершальному етапі навчання з курсантами випускного курсу кафедрами тактики прикордонної служби, кінології, транспортних засобів та спеціальної техніки, інженерного та технічного забезпечення охорони державного кордону, особистої безпеки, зв'язку, автоматизації та захисту інформатизації спільно проводяться комплексні практичні заняття (тренінги) з дисципліни “Тилове забезпечення органів охорони державного кордону” з використанням методу ігрового імітаційного моделювання.

Комплексне практичне заняття відбувається у формі військово-професійної гри у спеціальних навчальних аудиторіях кафедри, обладнаних необхідними технічними засобами. Проведення комплексного практичного заняття (КПЗ) вимагає копіткої роботи щодо його підготовки, узгодженості дій різних кафедр академії.

Керівник заняття в підготовчий період повинен:

провести спільну нараду з посередниками та керівниками навчальних підрозділів, де уточнити порядок відпрацювання кожного етапу, зміст роботи посередників, визначити завдання щодо підготовки місця проведення гри;

визначити завдання щодо підготовки матеріального забезпечення;

за три дні до проведення заняття перевірити класи, а також можливість використання в них технічних засобів і дидактичного матеріалу;

визначити завдання начальнику лабораторії: підготувати класи, розташувати в них засоби проводового і радіозв'язку, комп'ютери, збільшені схеми та інші необхідні матеріальні засоби; подати заявки у відповідні відділення забезпечення і лабораторії кафедр, що залучаються до гри, на видачу навчально-матеріальних засобів і матеріалів.

Умовно підготовка до проведення КПЗ поділяється на п'ять етапів.

Перший – особиста підготовка керівника (уточнення та визначення вихідних даних (тема, мета, умови проведення заняття); складання первинного сценарію проведення КПЗ та його адаптація і корегування від-

повідно до контингенту майбутніх офіцерів-прикордонників, умов проведення; моделювання предметної частини заняття відповідно до етапів його проведення; здійснення розрахунків для оцінки наслідків варіантів рішень; формування найбільш оптимальних рішень за кожним фрагментом ігрового заняття; підготовка критеріальної основи для оцінки роботи тих, хто навчається; розробка та затвердження плану проведення КПЗ).

Другий – підготовка групи посередників (формування групи; проведення інструктажів; визначення переліку питань посередниками для практичного відпрацювання курсантами під час заняття за напрямками діяльності та ситуативних завдань для нагромадження обстановки).

Третій – підготовка методичного забезпечення та дидактичного ілюстративного матеріалу.

Четвертим етапом є попереднє формування складу ігрових колективів, підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників та оцінка їх готовності напередодні.

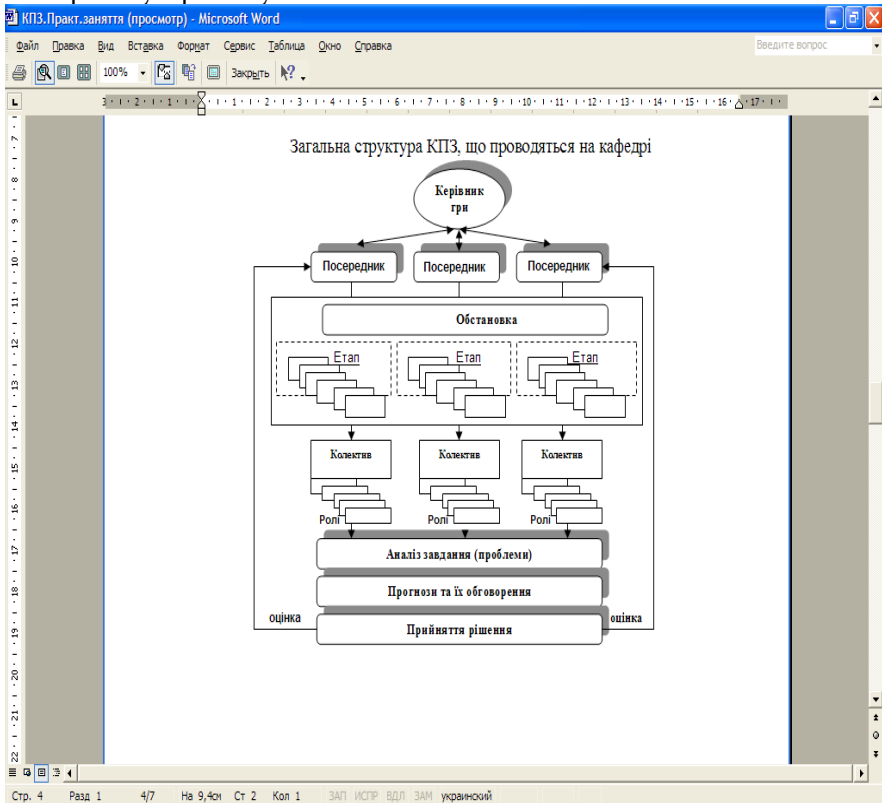
І останній етап охоплює підготовку місця проведення КПЗ (визначення приміщення кожному ігровому колективу; облаштування робочих місць майбутніх офіцерів-прикордонників відповідно до ігрової ролі в колективі; облаштування приміщень засобами зв'язку, автоматизації та технічними засобами для наочної демонстрації результатів роботи майбутніх офіцерів-прикордонників).

Навчальні групи майбутніх офіцерів-прикордонників ділилися на колективи відповідно до обсягу навчальних завдань (не більше трьох колективів). Кожному колективу визначалась навчальна аудиторія. Під час заняття курсанти кожного колективу розподілялися на відповідні посади прикордонного підрозділу і виконували визначене кожному з них навчальне завдання відповідно до обов'язків обійманої посади. У кожному колективі з числа майбутніх офіцерів-прикордонників призначається начальник відділення (начальник відділення забезпечення). Зміна посадових осіб у колективах здійснюється у міру закінчення відпрацювання кожного навчального питання за командою керівника військово-професійної гри. Для здійснення контролю та надання практичної допомоги у вирішенні питань забезпечення оперативно-службової діяльності прикордонного підрозділу призначалися посередники з числа викладачів кафедр.

Загальну структуру КПЗ зображено на рисунку.

Етапами проведення КПЗ є: організаційний, основний і заключний.

Під час організаційного етапу викладач: оголошує тему, мету КПЗ; розкриває актуальність теми; обґрунтовує необхідність колективного пошуку способів вирішення поставлених завдань; створює мотивацію ефективної пошукової пізнавальної діяльності; доводить склад посередників; дає команду ігровим колективам зайняти робочі місця, а посередникам видати “портфель завдань (питань)” для відпрацювання на першому ігровому етапі.

Загальна структура комплексного практичного заняття

Відпрацювання кожного ігрового етапу здійснювалося за такою послідовністю:

усвідомлення курсантами отриманого завдання (сформульованої проблеми), оцінка проблемних аспектів під час колективного обговорення;

прогнозування курсантами варіантів вирішення завдання (проблеми) самостійно, створення умов конфліктності в роботі через ситуативні завдання;

обговорення та обґрунтування в ігрових колективах оптимального варіанта за планом: визначення суті вирішення завдання (проблеми); оприлюднення прогнозів як можливих варіантів; дискусія та формування колективного варіанта вирішення завдання (проблеми);

захист колективного варіанта рішення;

підбиття підсумків етапу, оцінка результатів посередниками.

Під час заключного етапу аналізується та оцінюється робота ігрових колективів на кожному ігровому етапі та в цілому, визначається кращий колектив і кращі курсанти, проводиться розбір із посередниками, під час якого визначаються напрями подальшого усунення характерних недоліків, проблем, з якими зіткнулися керівник і посередники.

Практика свідчить що проведення комплексного практичного заняття сприяє підтриманню високого рівня емоційного напруження; створенню на заняттях творчої атмосфери змагання; формуванню у майбутніх офіцерів-прикордонників критичного мислення, навичок роботи в колективі і на колектив, високого рівня культури дискусії тощо.

Напрямом подальшого дослідження може бути методологічні підходи щодо дослідження проблеми викладання навчальної дисципліни “Тактична медицина”.

Список використаної літератури

1. Вишневський П. Р. Удосконалення педагогічного управління навчальним процесом у вищому військовому навчальному закладі на основі інноваційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Петро Ростиславович Вишневський. – Хмельницький, 2005. – 205 с.

2. Законодавство України про освіту : збірник законів. – К. : Вища освіта, 2002. – 421 с.

3. Концепція військової освіти // Законодавство України про освіту : збірник законів. – К. : Вища освіта, 2002. – С. 21–25.

4. Нещадим М. І. Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. Наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / М. І. Нещадим. – К., 2004. – 56 с.

5. Руденко Ю. С. Совершенствование теории и практики обучения слушателей и курсантов высших военно-учебных заведений : дис. ... д-ра пед. Наук : 13. 00.01 / Юрий Семенович Руденко. – М., 2002. – 502 с.

6. Как проектировать универсальные учебные действия в начальной школе: от действия к мысли : пособие учителя / [А. Г. Асмолов, Г. В. Бурменская, И. А. Володарская и др.]; под ред. А. Г. Асмолова. – М. : Просвещение, 2008. – 151 с.

7. Гершунский Б. С. Дидактическая прогностика: методология, теория, практика / Б. С. Гершунский. – К. : Высшая школа, 1986. – 200 с.

8. Зимняя И. Ключевые компетенции как результативно–целевая основа компетентного подхода в образовании : [авт. версия] / И. Зимняя – М., 2000. – 172 с.

Рецензент – кандидат педагогических наук, доцент Полюк В. С.

Стаття надійшла до редакції 12.05.2016

Федик О. Л. Методологический подход к проведению комплексного практического занятия с будущими офицерами-пограничниками

В статье раскрыты основы методологической подготовки к проведению комплексного практического занятия по тыловому обеспечению охраны государственной границы с курсантами высшего учебного заведения пограничного ведомства.

Ключевые слова: комплексное практическое занятие, военно-профессиональная игра, будущие офицеры.

Fedyk O. L. Methodological approach to complex practical training participating with future border-guards officers

The complex practical training (CPT) with the game simulation are conducted at the final training stage of graduation cadet's course in cooperation with other departments of the Academy.

CTP usually takes place in the form of military-professional game at the special department's classrooms equipped by necessary technical means. Classes preparation involves five stages.

The first one is tutor's self-preparation (clarifying and determining of the source data (topic, objectives, conditions of classes conduction) drawing up the initial script of CTP.

The second stage is intermediaries.

The third is methodological support readiness.

The next step is pre-gaming teams formation, cadets training and their readiness assessment on the eve .

And the last phase includes place of CPT preparation (gaming class defining for each team, arranging of working places in accordance with team playing role, arranging of space by communication, automatical and technical means to demonstrate the future officers results).

Training groups were divided into small parts according to the training tasks amount (no more than three groups). Every team was determined by the classrooms. During the classes each team cadets are promoted into certain border unit positions and perform each defined training objectives. Officials' changing in groups is performed by the end of each academic task of the game team-leader. For monitoring and providing practical assistance other intermediaries are appointed from tutors.

Stages of the CPT are: organization, basic and final.

Working out of each game phase is carried out by the following sequence: realizing by the cadets received tasks (problems formulation), the problematic aspects assessment of the collective discussion;

cadet's forecasts solutions making of the task (problem) alone, creating conditions of the conflict through the situational tasks;

discussions and reasoning in playing groups the best option according to the plan: the essence task defining (problem); forecasts publication as options; debates and formation of the task collective version (problem);

collective defense variant solution;

summarizing phase, results evaluation of intermediaries.

The work of each team is analysed and evaluated separately and in general during the final game phase. And also the best team and the best cadet is also determined.

As practice shows, that CPT holding really helps to maintain a high level of emotional tension; creating creative atmosphere in the classroom competition; the future border-officers formation of critical thinking skills in the team, high-level debates culture and so on.

Keywords: *complex practical training, military professional game, future officers.*